

Milada Studničková

Vjeran prikaz muhe na marginama rukopisa – simbol kao optička varka

Iluzorni prikazi muhe na marginama rukopisa prvi se put javljaju na samom kraju 14. st. u sjevernoj Italiji, a u rukopisima češkoga podrijetla muhe su se počele prikazivati ubrzo nakon 1400. godine. Kako interpretirati takav prikaz koji nije usko vezan uz prateći tekst? Uključuje li to oponašanje prirode, prema Pliniju namijenjeno zavaravanju lakovjernog promatrača? Je li slikar na taj način pokušao dokazati svoje umjetničke sposobnosti? Može li takvo prikazivanje biti povezano s brojnim renesansnim anegdotama o učeniku koji je potajno slikao muhu na slici svog učitelja, koji ju je, pak, zavarano savršenošću prikaza, pokušao otjerati sa slike? Tekstualni i slikarski kontekst prikazivanja nesumnjivo dokazuju da vjerno naslikana muha ima vlastito simbolično značenje. Simbolično značenje muhe proizlazi u prvom redu iz biblijskog teksta (Izl 8:16-20; Ps 77:45; 104:31; Mudr. 16:9 Iz 7:18; Prop. 10:1). Tumačenje muhe pronalazimo u brojnim srednjovjekovnim Enciklopedijama, a spomenute su biblijske stihove objašnjavali brojni egzegeti. Prema biblijskoj egzegezi muha blati, okaljava i obescjenjuje žrtvu, simbolizirajući Vraga, tjelesnost, grijeh, mane, naše misli, smrt, heretike i idolopoklonike. Odnos između muhe i popratnog teksta u različitim rukopisima pokazuje da je značenje ovoga insekta uvijek ovisno o kontekstu. Lažan, iluzoran način slikanja muhe jest dio poruke, izravno skraćivanje krajnjeg pojma Vraga, čije je karakteristično svojstvo upravo prividnost i prijevara. Vjerno prikazana muha često je u opreci sa shematskim prikazivanjem drugih prizora na kojima se čini da insekt sjedi. Moguće je da na taj način slikar daje naslutiti da muha pripada zemaljskom, stvarnom i prolaznom svijetu, dok je glavni prikaz tretiran izvan prostora i vremena u „perspektivi spasa“.

Prijevod s engleskoga: Barbara Španjol-Pandelo